

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 105

www.parlament.md

10 ianuarie 2017

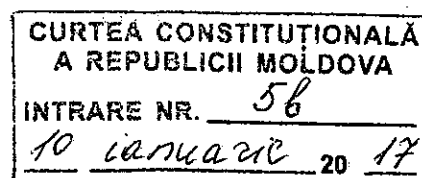
MG nr. 68

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

MD: 2004, mun. Chișinău, str. A. Lăpușneanu nr. 28

SESIZARE

**privind interpretarea dispozițiilor art. 98 alin. (4) și (6) din
Constituția Republicii Moldova**

I. Autorii sesizării:

Mihai Ghimpu

Lilian Carp

Alina Zotea

Ion Apostol

Valerian Bejan

Roman Boțan

Ion Casian

Petru Cosoi

Iurie Dîrda

Oleg Ogor

Ștefan Vlas

II. Obiectul sesizării

Conform dispozițiilor art. 25 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. art. 38 alin. (1) lit. g), 39 din Codul jurisdicției constituționale, ce conferă subsemnaților calitatea procedurală de autori ai sesizării și ținând cont de dispozițiile art. 135 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 alin. (1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. art. 4 alin. (1) lit. b), 62 lit. b) din Codul jurisdicției constituționale, solicităm examinarea prezentei sesizări și pronunțarea unei Hotărâri privind interpretarea, prin coroborare, a dispozițiilor art. 98 alin. (4) și (6) din Constituția Republicii Moldova cu elucidarea răspunsului la întrebările formulate.

III. Legislația pertinentă

Constituția Republicii Moldova:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.

Articolul 77

Președintele Republicii Moldova, șeful statului

(1) Președintele Republicii Moldova este șeful statului.

(2) Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.”

Articolul 97

Structura

Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, prim-viceprim-ministru, viceprim-miniștri, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.

Articolul 98

Învestitura

(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbat în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.

(4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.

(5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurământului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.

(6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

Articolul 100

Încetarea funcției de membru al Guvernului

Funcția de membru al Guvernului încetează în caz de demisie, de revocare, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 101

Prim-ministrul

(1) Prim-ministrul conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin.

(2) În cazul imposibilității Prim-ministrului de a-și exercita atribuțiile sau în cazul decesului acestuia, Președintele Republicii Moldova va desemna un alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar până la formarea noului Guvern. Interimatul pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează, dacă Prim-ministrul își reia activitatea în Guvern.

(3) În cazul demisiei Prim-ministrului, demisionează întregul Guvern.

IV. Expunerea argumentelor aduse în sprijinul sesizării

Prezenta sesizare are ca scop elucidarea unor prevederi constituționale neclare, ambigue sau incomplete, care privesc rolul și atribuțiile Președintelui Republicii Moldova, în cadrul sistemului politic semiprezidențial din Republica Moldova, care în opinia autorilor sesizării, își conturează limitele în momentele de criză politică, iar Președintele în exercițiu propune o grilă proprie de interpretare a Constituției nefiind însă clar din punct de vedere constituțional, care sunt atribuțiile exacte, rolul și puterea reală de decizie ale Președintelui în cadrul executivului, iar acesta tinde să își sporească atribuțiile conferite și uneori să le depășească, inclusiv prin încălcarea celor ale Primului-ministru.

Întrucât prevederile din Constituție care descriu rolul și atribuțiile Președintelui în cadrul puterii executive sunt lacunare, acestea pot fi interpretate diferit.

Prin prezenta sesizare autorii solicită Curții Constituționale interpretarea unor norme constituționale în vederea clarificării conținutului exact și evitării unui eventual conflict juridic de natură constituțională între Președinte și Guvern, mai exact o interpretare a dispozițiilor art. 98 alin. (4) și (6) din Constituția Republicii Moldova.

Conform afirmațiilor publice a Președintelui în exercițiu, acesta consideră că Programul de activitate al acestuia, opțiunile sale în privința condițiilor ce urmează să le întrunească un candidat la o funcție publică, ar reprezintă interesul național și va tinde să încerce să pună în practică acest Program.

În acest sens, specificăm că autoritatea de jurisdicție constituțională în Hotărârea nr. 15 din 23.03.1999 cu privire la interpretarea art. 82 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova (conținutul art. 82 alin. (1) din Constituție la data adoptării Hotărârii (până la modificările și completările intervenite ulterior) avea un conținut similar celor din art. 98 alin. (1)-(4) din Constituție, care la moment sunt procedural mai detaliate) a specificat expres că Constituția Republicii Moldova nu conține asemenea noțiuni ca „*Programul de guvernământ al șefului statului*”, „*Programul de guvernământ al partidelor politice*” sau alte condiții privind raportarea acestor programe între ele, ci operează cu noțiunea „**Program de activitate al Guvernului**”.

Astfel, Curtea a specificat că Președintele, în baza votului de încredere acordat de Parlament, numește Guvernul printr-un decret. Această normă (art. 82 alin. (1) din Constituție/art. 98 alin. (4) la moment) are un caracter imperativ și executarea ei este obligatorie și nu depinde de voința Președintelui țării [...], iar Președintele nu poate

refuza numirea Guvernului, ea trebuie să fie conformă exigențelor ce rezultă din votul de încredere acordat de Parlament.

În concluzie, conform Hotărârii în referință, Curtea a specificat că după acordarea votului de încredere Guvernului de către Parlament, Președintele Republicii Moldova nu este în drept să nu numească Guvernul, fie că este sau nu este de acord cu componența nominală a Guvernului, fie pentru alte motive, or, decizia opțională a Președintelui Republicii Moldova în problema numirii Guvernului, care a primit votul de încredere al Parlamentului, ar fi în contradicție cu prevederile art. 82 alin. (1) din Constituție (art. 98 alin. (4) actualmente), care îl obligă să emită actul de numire a Guvernului. Neexecutarea atribuțiilor constituționale de către Președintele țării ar conduce în acest caz la încălcarea principiului separației și colaborării puterilor în stat, stipulat de art. 6 din Constituție.

Obiect al prezentei sesizări constituie solicitarea Curții privind interpretarea coroborată a unor norme constituționale, inclusiv prin oferirea unui conținut exact al termenului de „**numire**”, cu care operează legiuitorul constituant în art. 98 din Constituție, atât la alin. (4) cât și la alin. (6).

Astfel, conform normei citate, și anume art. 98 alin. (4) din Constituție, este stipulat (cităm): „**În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul**”. Potrivit alin. (6) al aceluiași articol (cităm): „**În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului**”.

Remanierea guvernamentală, precum este definit în literatura de specialitate, reprezintă acțiunea prin care se operează modificări în componența nominală a Guvernului, unul sau mai mulți membri ai acestuia fiind substituiți prin alții, iar aceasta nu poate fi privită drept o sancțiune juridică, ci mai curând ca o oportunitate politică, or, în realizarea Programului de activitate al Guvernului, asupra căruia acesta a primit votul de încredere al Parlamentului, poate apărea necesitatea înlocuirii membrilor Guvernului. Reieșind din norma citată, remanierea guvernamentală presupune imperativ regula ca inițiativa remanierii poate veni în exclusivitate din partea Prim-ministrului, or justificarea este axată exclusiv pe faptul că dispozițiile art. 98 alin. (2) și art. 101 alin. (1) din Constituție, stabilesc expres că candidatul la funcția de Prim-ministru cere votul de încredere al Parlamentului asupra Programului de activitate și a întregii liste a Guvernului, și anume Prim-ministrul este persoana care conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, or, precum a indicat

Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 15 din 23.03.1999, „[...] **investirea Guvernului este colectivă și nu individuală și este legată de un program de guvernare, care se raportează la un întreg, și nu la componentele lui**”.

La caz, este evident că normele respective ar putea constitui o sursă a unui eventual conflict juridic de natură constituțională deoarece aparent nu conțin o delimitare exactă a atribuțiilor președintelui. Ce înseamnă „numește”? Pur și simplu aprobă propunerea Primului-ministru? Este președintele obligat să accepte propunerea sau o poate refuza? Și, în cazul în care refuză o propunere a Primului-ministru privind numirea unui nou ministru, de câte ori are Președintele dreptul să refuze în continuare și alte propuneri? Nu se precizează exact dacă Președintele poate refuza propunerea Primului-ministru, iar în cazul în care Președintele refuză o propunere a Primului-ministru, are Premierul dreptul să propună din nou aceeași persoană? Este obligat Președintele, în acest caz, să accepte nominalizarea? De asemenea, nici în cazul numirii Guvernului sau al miniștrilor, în situația remanierilor guvernamentale, Constituția nu stabilește un termen în interiorul căruia Președintele urmează să-și execute obligația constituțională.

Aceste aspecte nu sunt prevăzute de textul constituțional, iar în cazul apariției unui conflict Președinte–Premier, este clar că fiecare actor va încerca să-și susțină punctul de vedere și va încerca să-și maximizeze atribuțiile, marșând tocmai pe această lipsă a menționării de cazuri concrete și pe ambiguitatea textului, din care motiv prin prezenta sesizare solicităm elucidarea aspectelor date.

Concomitent ținem să precizăm că în Hotărârea nr. 9a din 04.04.1996 cu privire la constituționalitatea Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 68 din 15 martie 1996 „Despre conducerea Ministerului Apărării”, Curtea Constituțională a constatat că destituirea unilaterală de către Președintele Republicii Moldova a ministrului apărării în lipsa propunerii Prim-ministrului, demonstrează lipsa de conlucrare în exercitarea prerogativelor ce revin Președintelui și Guvernului, prevăzută în articolul 6 din Constituție care se referă la separația și colaborarea puterilor. Mai mult, destituirea [...] din postul de ministru al apărării și punerea conducerii Ministerului Apărării în sarcina viceministrului apărării, nu la propunerea Prim-ministrului, ci de sine stătător de către Președintele Republicii Moldova, contravin prevederilor expuse în art. 82 alin. (2) din Constituție. Conform normei constituționale respective și în vigoare la acel moment, Președintele revocă și numește pe unii membri ai Guvernului la propunerea Prim-ministrului. Această soluție constituțională este logică și se regăsește, practic, în cele mai multe din Constituțiile statelor cu regim democratic, deoarece investirea guvernului este colectivă și nu

individuală și este legată de un program de guvernare, care se raportează la un întreg și nu la componentele lui.

La caz, autorii sesizării consideră că atât în cazul numirii guvernului cât și a numirii individuale a unor miniștri, în cazul remanierilor guvernamentale, **Președintele nu are drept de veto față de propunerea primului-ministru ci un rol activ, dar formal și strict protocolar.** În acest context, Curtea Constituțională a statuat în pct. 85-88 din Hotărârea nr. 32 din 29.12.2015 pentru controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 1877-VII din 21 decembrie 2015 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru că textul constituțional nu prevede, după desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru, dreptul Președintelui Republicii de a exprima rezerve față de echipa guvernamentală acceptată de Parlament sau față de Programul de guvernare. Astfel, din momentul în care a desemnat candidatul pentru funcția de Prim-ministru, Președintele Republicii nu mai are nici o responsabilitate, fie politică, fie juridică, față de modul în care această persoană obține susținerea majorității parlamentare.

De asemenea, Curtea a specificat că (cităm): „[...] din momentul în care este desemnat de Președintele Republicii, candidatul pentru funcția de Prim-ministru are latitudinea de a include orice persoană în lista membrilor Guvernului, pe care o va înainta Parlamentului și este un drept discreționar al candidatului pentru funcția de Prim-ministru, pe care acesta și-l poate exercita, asumându-și, însă, răspunderea pentru eșecul respingerii sale în plenul Parlamentului, inclusiv a programului de guvernare, deoarece lista membrilor Guvernului este susținută în bloc, iar Parlamentul se va pronunța prin vot asupra listei integral, și nu a persoanelor înscrise în listă. Dacă programul și lista membrilor Guvernului sunt acceptate de Parlament, se deschide procedura de numire a Guvernului, în care Președintele Republicii își ia rolul activ, dar unul formal și strict protocolar, care se rezumă la emiterea Decretului și la primirea jurământului de credință. Așadar, în procedura de formare și investire a Guvernului esențial este votul Parlamentului. Guvernul va răspunde politic doar în fața Parlamentului, care îl poate demite”.

V. Solicitarea autorilor sesizării

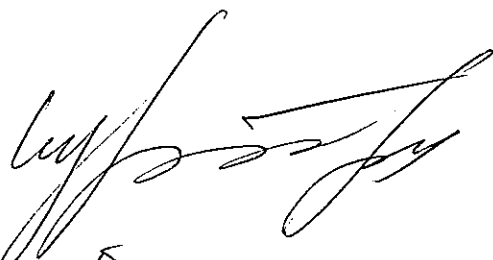
În contextul celor expuse și în temeiul normelor solicitate ținând cont că circumstanțele de fapt și de drept expuse ridică probleme de drept, solicităm respectuos Înaltei Curți de Jurisdicție Constituțională:

1. Primirea spre examinare și declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Fixarea examinării sesizării într-un termen cât mai restrâns posibil;
3. Emiterea unei Hotărâri privind interpretarea dispozițiilor art. 98 alin. (4) și (6) din Constituția Republicii Moldova, prin elucidarea răspunsului la următoarele întrebări:
 - 3.1. Dispune Președintele Republicii Moldova de un drept de veto nominativ la numirea echipei Guvernului după acordarea votului de încredere de către Parlament sau la numirea unor membri ai Guvernului, conform propunerii înaintate de Prim-ministru, în caz de remaniere guvernamentală?
 - 3.2. Care este înțelesul termenului de „numire” utilizat în alin. (4) și alin. (6) al art. 98 din Constituție și care este întinderea dreptului discreționar al Președintelui în executarea obligației de „numire” a Guvernului sau al unor membri ai Guvernului, în sensul dacă este obligat Președintele să accepte sau poate refuza propunerea Prim-ministrului?
 - 3.3. În ce termen Președintele Republicii Moldova urmează să-și exprime opțiunea sau să-și execute obligația constituțională de numire a Guvernului sau a unor membri ai Guvernului, în caz de remaniere guvernamentală?
 - 3.4. În cazul în care refuză o propunere a Prim-ministrului privind numirea unui nou ministru, de câte ori are dreptul Președintele să refuze în continuare și alte propuneri?
 - 3.5. În cazul în care Președintele refuză o propunere concretă, are Prim-ministrul dreptul să propună din nou aceeași persoană și este obligat Președintele, în acest caz, să accepte nominalizarea?

VI. Semnătura

Deputați în Parlament

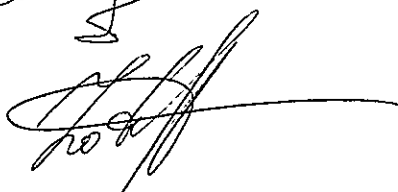
Mihai Ghimpu

Lilian Carp

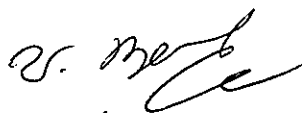
Alina Zotea

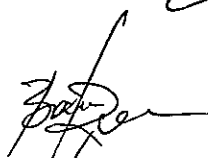
Ion Apostol

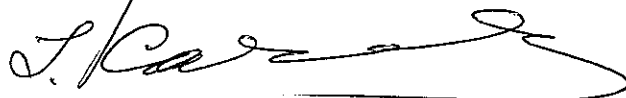
Valerian Bejan

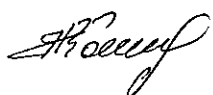
Roman Boțan

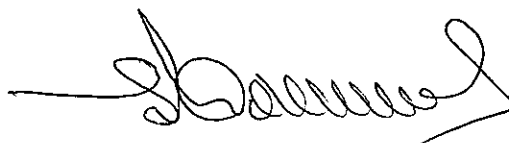
Ion Casian

Petru Cosoi

Iurie Dîrda

Oleg Ogor

Ștefan Vlas

